

Klamár Zoltán

**Az identitás megnyilvánulási formái a 21. század kezdetén
(Kishegyes, 2014. február 21–22.)**

Acta Ethnologica Danubiana 16. Az Etnológiai Központ Évkönyve 2014. Fórum
Kisebbségkutató Intézet. Komárom – Somorja. 206-208.
SZERZŐI KÉZIRAT

A fenti gyűjtőcím alatt rendezett kárpát-medencei kitekintéssel konferenciát Kishegyesen 2014. február 21-22-én a vajdasági néprajzkutatókat tömörítő Kiss Lajos Néprajzi Társaság. A közép-bácskai falu önkormányzatának konferenciatermében megtartott kétnapos tanácskozás attól lett nemzetközi, hogy a résztvevők Szerbia mellett Magyarországról és Romániából érkeztek, természetesen mindannyian magyarok.

A konferencia másfél napja alatt – 21-én koradélután kezdődött és 22-én koraeste ért véget – 32 előadás hangzott el, ami igen nagy szám. A szervezők nem bontották szekciókra a rendezvényt, így mindenkinek alkalma nyílt minden előadót meghallgatni.

Két kísérőrendezvénye is volt az eseménynek, a vajdasági szerzők néprajzi kiadványaiból nyílt könyvkiállítás, melyet Raffai Judit nyitott meg, illetve Voigt Vilmos mutatta be Jung Károly Ikerkönyvek című munkáját.

Az előadások sorát Szőke Anna Mint szellem a palackból – az önazonosságtudat változásának megnyilvánulási formái Kishegyes lakóházainál címmel nyitotta, és a falu átalakuló lakóépület állományát mutatta be. A változások, változtatások okait keresve több szempontot is kiemelt, úgymint, a lakóház modernizációja, komfortfokozatának emelése, a külső díszítéseknek a 21. századi trendekhez való alakítása, az etnikumcsere generálta változások stb.

Klamár Zoltán Határ identitás – az identitás határai címet viselő előadásában a szerb-román-magyar határövezetben lévő, vegyes lakosságú településeken élő etnikumok identitáskonstrukcióit, térfoglalását elemezte. Mint elmondta, a társadalmi környezet befolyásolja döntően a helyi modellek kialakulását és működését. Így, noha a vizsgált etnikumok alapján véve mindenütt a saját identitásuk konstruálására törekszenek, mindennek esetleges térbeli kifejeződése mégis a helyi társadalomban betöltött szerepvállalásuk függvénye.

Csorba Béla „Ha meghalok, dobjatok a tengerbe...” – Vajdasági magyarok kivándorlása Észak- és Dél-Amerikába a trianoni döntést követő években című előadásában a kivándorlást generáló társadalmi helyzetet elemezve rámutatott az akkori államhatalom szerepére, az általános szegénységből való kitörés lehetőségeként megcsillanó tengerentúli munka vállalása egyben a gazdagon való visszatérés reményét is jelentette. Az előadó mégsem tudott sok pozitív példát bemutatni.

Palatinus Aranka a muzslai aratás identitáselemeit vette számba visszatekintő előadásában, amit „Gyík, kend mán aratni!” – a búzaaratás a kenyér ünnepe címmel tartott meg.

Nagy István a partiumi betlehemes játékokban előforduló szimbólumok identitáselemeit tekintette át a soknemzetiségű táj magyar, román, sváb, ukrán és ruszin szokásait vizsgálva.

Kavecsánszki Máté A tánc politikuma: szempontok a nemzeti identitás és a politikai akaratképzés közötti kapcsolat értelmezéséhez a változó táncműveltségben címmel tartott előadást, melyben áttekintette a státuszcsoporthoz kötődő produktum nemzeti és politikai ideológiákat tükröző kifejezési formáit.

Filus Erika az identitás őrzésének lehetőségeit vette számba a kiskőrösi szlovákok körében. Előadásában a nyelvhasználat, a vallásgyakorlás és az önszerveződés egyesületeinek

identitásra gyakorolt hatását ismertette „Azért még nem hagyjuk magunkat eladni.” címmel. Horváth Péter a Bihar-Bihori települések népi kultúrájának egy szeletét, jelesen a néptánc kultúrát vizsgálta, illetve annak identitásformáló és kohéziós szerepét a határ magyar és román oldalán. Vizsgálódása egy részben elfeledett, majd újra tanult táncgyomány identitásformáló szerepének társadalmi aspektusát tárta fel.

Szöcsné Gazda Enikő Sepsiszentgyörgy környékének vegyes vallási közösségeit vizsgálta, főként olyan családokat, melyekre jellemző a felekezeti tarkaság. Arra volt kíváncsi, hogy a 21. századi szekularizált világban milyen szerepet játszik a vallás a családok életében, mennyire fontos a vallási identitás őrzése.

Vass Erika Székelyföldi unitárius közösségek a 21. század kezdetén című előadásában a közösségek életét, értékrendjét, a modernizációs folyamatok rájuk gyakorolt hatását, illetve ezen társadalmak vezetőinek, főként a lelkészek és elöljárók életpéldáinak fontosságát domborította ki.

Kónya Sándor a vajdasági magyarság népi vallásosságának a népénekekben megmutatkozó példáiból a megénekelt Őt Seb példáját mutatta be.

Limbacher Gábor Királyi és paraszti – Árpád-házi mentalitás és népi vallásosság című előadásában a Magyar Királyság első századaiból a legfelsőbb társadalmi réteg világképének a paraszti kultúrába történt átszüremkedéséről, illetve arra gyakorolt hatásáról beszélt.

Pozsony Ferenc székelyföldi áttekintést adott a különböző szemlék, fesztiválok, falunapok és egyéb közösségi ünnepek identitásörző és –formáló hatásáról. Beszélt a kezdeményezőkről, ötletgazdákról, a programok megvalósítóiról és magáról az identitás tudatos konstruálásáról is.

Szigethy Zsófia előadásában a népi kultúrához való visszatérés példáját mutatta be egy értelmiségi család tudatos vállalásaként. Terézvárostól Sukoróig című előadásában a tárgyi környezet rusztikussá alakításának momentumait ismerhette meg a hallgatóság.

Kinda István a székelyföldi magyar cigányok kultúráját és identitását elemezte előadásában. A kutatott közösség nyelvében és kulturálisan is a magyarsághoz kíván hasonlítani, ami identitásában is megmutatkozik. Példái életvezetési stratégiákat villantottak fel.

Székelyné Körösi Ilona Honismeret-helytörténet-hagyományörzés és identitás a 21. században és ennek egy érdekes helyi megnyilvánulása című előadásában a helyi színeket tárta fel dokumentumfotók segítségével. Kecskemét város arculatához tartozó érdekes emberek városképi, hangulati, társadalmi szerepéről festett igen érdekes identitást alakító képet.

Silling Léda a kupuszinai festett bútorok identitást kifejező díszítő festéséről és a készítő műhelyekről tartott előadást.

Silling István Bellosics Bálint kutatói portréját rajzolta meg, mint azt kiemelten hangsúlyozta, Bellosics a vidék, vagyis Bácska első magyar néprajzkutatója.

Fehér Viktor A szerelem ünnepe címmel egyházaskéri lakodalmi népszokásokat mutatott be előadásában.

Tóth Glemba Klára az identitástudat kialakulását tekintette át a népi gyermekjátékok és játékszerek tükrében.

Kovács Kata a bajusz identitáshordozó üzenetéről tartott előadást, „Mert nem csak szőr a magyar bajusz!” címmel. Kutatása középpontjában a Magyar Bajusz Társaság és a köré szerveződő csoportok állnak.

Lengyel Ágnes a palóc viselet identitáserősítő, 21. századi szerepéről tartott előadást.

Molnár Csenge a turulnak, mint nemzeti szimbólumnak a képi ábrázolásáról, használatáról és értelmezéséről tartott előadást. Vizsgálta, hogy mennyire befolyásolja, és milyen irányultságúvá teszi a csoportok identitását a szimbólum összekapcsolása a mitikus múlttal.

Búzás Miklós az „Erdély Skanzen” szemlélet kapcsán a Gyimesek népi építészetéről, a zárt tájegység 21. századi változásairól és az identitás őrzés összefüggéseiről fejtette ki gondolatait.

Beszédes Valéria újabb adalékokkal szolgált a bácskai kétbattelkes településekről. Csantavér 18-19. századi levéltári anyagának feltárása kapcsán talált adatokat az építkezési és gazdálkodási forma egykori meglétéről.

Raffai Judit Egy utca története címmel, Szabadka belterületének egy olyan mikrovilágáról beszélt, ami sokáig őrizte a falusi életformát. Példái jól mutatták az iparosoknak a paraszti életformához való nagybani hasonulását.

Leichter Lilla a monori pincefalu hagyományainak 21. századi, turisztikai célú átrendeződéséről beszélt előadásában.

Pap Tibor az identitásstruktúrák egymásra rétegződésének 21. századi folyamatait tekintette át elsősorban a közép-bácskai helyi lapok, országos médiumok és a Facebook-csoportok példáit elemezve.

Fogarasi Klára előadásában az „én-tudat” vizuális lenyomataival, a 21. századi tablóképek identitáskifejező elemeivel foglalkozott. Áttekintésében a rituális események sorába illeszkedő tablók önazonosságot megjelenítő üzenethordozásához kapcsolódó, ám mégis közösségi összetartozást is felmutató jelentéstartalmáról szólt.

Rácz Márk a debreceni Politológia Tanszék vezető-váltásainak identitásbeli különbségeit elemezte 1989 és 2009 között.

Pecze Rózsa és Korenchy László a vajdasági magyar vonatkozású emlékhelyek identitáskonstruálásban betöltött szerepéről és a térség politikai vicceinek embertípusáról tartott előadást.

Bár az előadások tematikája meglehetősen szerteágazó volt, vezérfonalként az identitás vizsgálata kapcsolta őket egybe.